

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),

a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon.

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

Szarvasmarháink kívánatos testalkulása.

A gyakorlati gazdára nézve felette szükséges azon általános szempontok megállapítása, melyek szerint a tulok küllemét, testminőségét és idomait megítélni szoktuk. Természetes, hogy általánosan és minden esetben érvényes szabályokat nem állapíthatunk meg arra nézve, miképen legyen az állat alkotva, hogy jónak és szépnek is tartsuk, mert igényeink a használati czél szerint különbözők, — de mégis vannak oly alakulások és idomok, melyek a tenyésztőre nézve mindig kívánatosak.

A fej legyen könnyű és finom, nem pedig otromba és nehéz. Szabályosan alakult fej nemcsak már magában véve is emeli a testrészek összhangzatosságát, de egyszersmint a finom csontalkatnak ismérvéül szolgál. Finom csontu állat nagyobb hustermelési képességgel bír és a finomabb csontok, ha vékonyabbak is, mégis szilárd állománnyal bírnak, tehát sokszor erőteljesebbek, mint az otromba szivacsos csontok. Finom erőteljes csontozat egyáltalában szilárd szövetekre enged következtetni, úgy az egyes testrészeket, mint az izmokat — tehát hust illetőleg. A nagy fej, melyet borjuk szüleiiktől örökölnék, sokszor nagyon megnehezíti az ellést. Ha a tehénnek u. n. ökör- vagy bika feje van, ritkán fog kedvező tulajdonságokkal birni. Gyengéd könnyű fej nőiességre mutat, a jól jellegzett nőiesség pedig kiváló tejtermelést ígér.

A szem legyen világos és nagy, kedélyes és eleven kifejezéstű, mint az egészségnök és jó vérmérsékletnek jele; bágyadt, homályos, mélyen becsott szem egészségtelenségre, belső bajokra mutat. Oly szem, melynek fehérre sárgás, melyben a finom véreceskék tisztán kivenni nem lehet, gyanus.

A szarvak legyenek vékonyak, könnyűk, jól

idomítva és állítva, a szaruállomány legyen tömör és világos színű. Jól állított és idomított szarvaktól megkívánjuk, hogy sem nagyon közel, sem nagyon távol ne álljanak egy-mástól és lassanként csucsba menjenek át. Jármos állatokra nézve a helyes szarvállás nagyon fontos. Tulságosan távol álló szarvak akadályozhatják a járom alkalmazását; nagyon közel álló szarvak többnyire gyenge szarvtővel bírnak, lefelé irányzott szarvak nemcsak a jármozást tehetik lehetetlenné, hanem ha mélyen a homlok vagy szem felé nőnek, annyira alkalmatlanokká válhatnak, hogy csak teljes eltávolításuk segíthet a bajon.

Az orr tág lyukakakkal legyen ellátva. A fényszáj az egészségnök tükre, mert egészséges állapotban nedves, nyirkos, csillogó és apró folyadék-gyöngyekkel ellátott és tapintáskor hűvöses. Hogy nagyon vad és szilaj marhákkal, különösen bikákkal, könnyebben bánhassunk, az orrezimpán u. n. orrgyűrüt huzunk keresztül és abba kötelet alkalmazunk.

A nyak és nyakélivar szerint különbözik, teheneknél gyengébb, bikáknál erősebb, sokszor nagyon terhelt is. A nyak egyáltalában ne legyen tulhosszu és vékony, széles nyak erőteljes izmos állatra mutat. A nyakél legyen rövid, széles és erős, főképen az igavonónál; jó tejelő tehének nyakéle mindig vékony és sovány.

A lebernye a bőr kettőzetéből áll és néha az áldudortól egészen a szügyig és ezen alul is terjed. Nagysága fajta s ivar szerint különböző.

A mar a nyakból szépen emelkedjék és épen oly alig észrevehetően lejtősen a marból a hátba menjen át, legyen elég hosszú, erős és domboru. Éles mar mindig gyenge; üres mar nagy hiba, mely akkor támad, ha a lapesontok távol állanak a martól; az üres mar épen úgy bizonyítja a vállizomzat gyengeségét, mint a bordák kedvezőtlen ivelését, ovvel együtt pedig a csekély hus- és

zsirtermelési képességet. Ha üres mar borjuknál fordul elő, sokszor onnan ered, hogy az izomzat még nincs teljesen kifejtve, mely hibás alakuláson erőteljes táplálás sokat javíthat.

A vállak legyenek erősek, izmosak és telten menjenek át úgy elől a nyakba, mint hátul a hát és a szügy oldalaiba.

A mellkas helyes alkatától az egész állat alkatának helyes volta leginkább függ; az állat egészségének, erejének és kitartásának fő ismervéül a mellkas szolgál. A tüdők és a szív akadálytalan működése a mellüreg tágasságától van feltételezve, mert ezen funkciók mérve képesíti az állatokat erélyes vérkésztésre, jó emésztésre; tehát az állatok gyarapodása akár tej- akár hús- akár erőtermelésre nézve ezektől függ. Ha a mellkas szűk, a kisebb tüdők következtében az állatok a legjobb táplálás mellett sem gyarapodhatnak kellően, a tápot nem képesek eléggé áthasonítani, sőt ily alakulás sokszor különféle bajok és betegségek csirait is magában rejt. A mellmélysége főleg az által legyen jellegző, hogy a mellcsont a mellső lábak között mélyen lenyuljon.

Az egész törzs a martól a csipőig alkatban és tonnaszerű domborodásban feleljen meg a mellkasnak. A bordák kivált fent nagy körben legyenek ivelve s a mellett az utolsó legalább oly magasan álljon, mint az első. Csak így lehet elérni, hogy nem csak az értékes husos részek kellő kiterjedést nyerhessenek, de egyszersmint az összes emésztő szervek is a legmegfelelőbb tágas ürrel bírassanak. A lágyék, úgy a hustermelést, mint az erő kifejtést tekintve, legyen széles és telt, messze és szélesen a háttájjá benyulva. A háttól megkívánjuk, hogy a mint a marból lejtősen kiindul, a lágyékba egyenes vonalt képezve menjen át, legyen széles, erős és az oldalakba gömbölyűen átmenő. Éles hát a kellő izomzat hiányát mutatja, tehát csekély képességet a hizásra és erő kifejtésre; épen olyan hibás a ponty vagy a pupos hát és a lefelé hajlott vagy nyergelt hát. A has jól és szélesen gömbölyödjék, úgy hogy hengeres és dongás alkatot mutasson, csüngő vagy tehénhas (szalmáshas), valamint a felhuzott vagy agárhas nagyon hibás alkat. Az első petyűltésre mutat, tehát kivált bikánál kifogás alá esik, a másik szűkre szabott és azért az állat gyarapodását kevésbé előmozdító, sokszor hibás emésztő szervekre enged következtetni.

Csipőkben az állat széles legyen, e szélesség aránylag erős testtömegre és tágas medenczére mutat.

A faron a kőncz lehetőleg erős, husos és telt legyen, mert főképp. oly izmokból áll, melyek a legnagyobb erő kifejtés, valamint hústömeget és hizási képességet feltételezik. E testrész hosszvonal, a csipőtől az ülcsontig, sohasem lehet tulhosszu. A keresztetemet a farktővel egy vízszintes síkban fekdüdjék, ha a farkbúttól az irány lejtősen száll, lejtős farnak, ha ez fokozódik, csapott farnak

nevezzük, magasan tűzött felfelé hajlott farktő sokszor túlnőtt keresztetettel szinte nagyon hibás.

A végtagok legyenek erősek, csontosak, egyenesek és egymástól tágra álljanak. A mellső lábak a vállaktól szilárdan, szélesen, erőteljesen és jól állítva induljanak ki és meglehetősen szélességben a nagy, elől némileg lapos mellső térdekbe menjenek át, honnan a láb alsó része szilárdon és szárazon kezdetét vegye. A lábak alul felül egyenlő távolságban legyenek és ne nagyon a törzs alá állítva, mert ez a járást nagyon nehezíti. A hátsó lábknál a csánkók sem nagyon közel, sem nagyon távol ne álljanak. Ha a hátsó lábak nagyon függőlegesen, oszlopzatosan állanak, akkor kevés izom rakodhatik le és az erő kifejtés hiányos lesz. A körmök legyenek röviden gömbölyödvé, szaruállományuk szívós és szilárd. Magas láb majdnem mindig aránylag könnyebb testalkattal egyesül, rövid láb ellenben mély törzsszel és nagy hizékonyossággal. Túlnőtt állatok, azaz olyanok, melyek hátul magasabban állítvák mint elől, kitartó igavonásra kevésbé alkalmasak és mint tenyésztetnek is nagyon hibásak, mert a vehem erősen a hasüreg felé lejtő, a szülés gátolva van.

A bőr minősége, úgy az egészség, mint némely használati képesség megítélésére nézve a legfontosabb ismérvek egyikét képezi, azonban a bőr minőségére vonatkozó igényeinket pusztán leírással alig fejezhetjük ki, mert e tekintetben csakis a tapintás gyakorlottsága hozhat megbízható ítéletet. A bőr minősége körülbelül a következő különbségeket mutatja:

1) vastag, kemény szőrrel benőtt bőr, mely kisebb nagyobb szívósággal tapad a bordákra és sejtiszövetre — rossz étvágyra, rossz táplálkozásra, tehát rossz hizékonyosságra mutat, miért is hús- és zsirtermelésre nem alkalmazandó; a bőr értékes,

2) vastag, kevésbé kemény, de szivacsos bőr, laza szivacsos testalkatra mutat,

3) vékony bőr, de szilárdság és tömörség nélkül, mely alatt petyűlt sejtiszövetet és húst is érezhetünk, többnyire vékony szőrrel benőve, az állat gyengeségének, petyűltségének ismervéül szolgál,

4) középszerűen vastag, dús és puha szőrrel fedett, vagy inkább vékony, mint vastag bőr, mely bizonyos nyulékonyossággal bír, melynél tapintáskor és a testen ideoda toláskor azt érezzük, hogy laza és ruganyos, könnyen nyújtható és húzható, hogy az alatta levő sejtiszövet jól fejlett és képesítve van kivánatos kiterjedésre jutni, mely bőr továbbá a sejtiszövet és hússal együtt szemcsés tapintatu. Ilyen bőru állat úgy a hizálásra, mint a mézszárszékere és a tejtermelésre nézve is a legelőnyösebb, egyszersmint ezen bőrminőség egészségre, jó emésztésre és jó táplálkozásra mutat.

Nem szabad azonban felejtetünk, hogy a bőrvastagság fokozata a fajtajellegekhez tartozik és átlagban vére a különböző fajtáknál különböző, hogy fenti megítélés

tehát főleg csak ugyanegy fajtabeli állatok összehasonlításánál juthat érvényre.

Kivánatos, hogy a bőr némileg zsiros izzadtság által nedvesítették, mert nagyon száraz bőr csekély bőrtelvényiséget árul el.

A szőr legyen dús, lágy és finom. Ha a szőr fényesen simul a bőrre és némi zsirosságot mutat, ez az egészségnak és jóllétnek biztos jelétül tekinthető. Durva, borzas és bágyadt szőr nem ritkán étvágy- és jóllét-hiányt árul el.

Végre az általánosan kívánatos testidomok és tulajdonságok során a test nagyság, azaz a testnek teriméje, tömege is kiváló figyelmet érdemel,

A testnagyság, melyet élő sulyban szoktunk kifejezni fajta, táplálkozás s. a. t. szerint különböző. Hizott állatoktól eltekintve és átlagul a teheneket véve fel, a legkisebb tehenek 200—250, közép nagyságúak 350—450, a nagyok 500—850 kilo élő sullyal bírnak. (Egyes nagy fajta bikája 1000 kilo sulyra is felmegyen.)

Ha a testidomokat és tulajdonságokat aránylag egyformáknak vesszük fel, akkor a nagy és kis fajták előnyeit össze foglalva:

1) nagy állatok mellett szól, hogy nagy igavonók annyiból alkalmasabbak a munkára, mert a leggyakoribb és legfontosabb munkánál, a szántásnál, két nagy állat annyit végezhet, mint három vagy négy kicsiny; kivált oly vidékeken, hol tehenet is alkalmaznak az igavonásra, a testi nagyság nagyon kívánatos. Nagy állatok az általuk értékesítendő takarmány arányában kevesebb ápolási s istálló s. a. t. költsékezést igényelnek. Véralakuk többnyire nyugottabb, mint a kis állatoké. Távolabbi kereskedésre, kivált nagyvárosi fogyasztásra nézve a nagy marha inkább keresett; nagy állatok bőre némely iparcikk előállítására szükséges és azért értékesebb. Nagy fajtából származó tenyészállatok akár borju, akár kinőtt korokban, aránylag drágábbak, mert ritkábbak.

2) kisebb állatok mellett szól, hogy ezek könnyebben fenntarthatók és épen azért jobban illenek minden gazdasági viszonyok keretébe, inség esetében pedig nem szenvednek oly mérvben szükségét, mint a nagy fajták. Nagy átlagban husuk finomabb szemcséjű, levelebb, izletesebb és zsírral inkább át van szöve. Kis állat összsúlyához arányitva több értékes husrészt szolgáltat, mint egy nagyobb; úgy hogy a mézáros különben egyforma minőség mellett inkább vesz két állatot, mely együttvéve nyom 100 kilót, mint egy tiz mázsásat.

„Budapesti gazdai kör“ létesítése érdekében.*)

Hogy némesak azon gazdák és földbirtokosok érzik szükségét egy oly összejövetei helynek, a hol

*) Szívesen közreadtuk a t. indítványozónak lapunknak is megküldött lelkes felszólítását és őszintén óhajtjuk, hogy az ötetrelvő eszmét vidéki gazdátársaink is pártolják

délutánonként, esténként, a mezőgazdasági üzleti dolgokban való kölcsönös tájékozás és a mezőgazdasági üzletre befolyással levő kérdések fölötti barátságos eszmecsere végett, naponta s bizton lehetne a többi Budapesten időző gazdátársak s földbirtokosokkal találkozni, a kik állandóan Budapesten laknak, vagy a telet rendszeresen Budapesten szokták tölteni, hanem még inkább érzik egy ily gazdai találkozási helynek szükségét az üzleti dolgokban időről-időre Budapesten megforduló vidéki gazdák és földbirtokosok is, — erről azon nyilatkozatokból, melyeket — valahányszor csak e tárgy akár a fővárosban, akár a vidéken egyes gazdai körökben szóba jött — hallani alkalmam volt, meggyőződve; miután ez eszme megtestesítése érdekében nálam illetékesebb egyének mind ez ideig nem hangoztatták a nyilvánosság előtt szavaikat, több gazdátárs egyenes felszólításának engedve: szabad legyen az eszmecsere ez irányban nekem megindítani.

Azt, hogy egy ily találkozási hely a fővárosban, mely véleményem szerint legmegfelelőbbben „Budapesti gazdai kör“ nevet viselhetne, mily előnyöket nyujtana az ott összegyűlő gazdáknak s földbirtokosoknak, sőt a fővárosi kereskedőknek is fölöslegesnek hiszem még csak bizonyítgatni is, szemben azon elhagyottsággal, a melyben kell hogy érezzék magokat mind azon gazdák, a kik üzleti dolgokban fordulva meg Budapesten, egy vagy más irányban, hiteles forrásból ohajtanának felvilágosítást nyerni.

De vegyük kissé sorra az érdekeket. Nem a legalkalmasabb hely-e épen egy ily „Gazdai kör“ arra, hogy ott a földbirtokosok, egyes bérlők s gazdatisztek szakértelmi s anyagi képessége felől egyik-másik gazdátárs utján biztos tájékozást nyerhessenek; továbbá, hogy a gazdák bizton tájékozassák magukat az iránt, hogy az épen fennforgó viszonyok között mily árakat követelhetnek terményeikért s kik azon kereskedők, a kikkel bizvást üzleti viszonyba léphetnek és végre hogy mit, hol lehet az üzletében szükséges bevásárlandó anyagokból s tárgyakból legjutányosabban s a legjobb minőségben beszerezni? És egy ily „Gazdai kör“ a legalkalmasabb hely arra is, hogy a termelő gazda s a kereskedő között annyira megingott bizalmat, a mi az ügyleteket oly annyira megnehezítő alkuszközvetítést idézte elő, a kölcsönös érintkezés által újra helyreállítsa s a termelőt a kereskedővel egyenes összeköttetésbe hozza.

De meg néhányszor megesik az is, hogy a gazda némely terményével azt sem tudja, hogy kit kínáljon meg, vagy kihez forduljon egyik-másik szükségletének beszerzése végett.

Vagy nem volna-e a legjótékonyabb hatással egy a gyakorlati téren haladásra, mint a gazdasági tudományok fejlődésére is, az ily összejövetelek alkalmával az elmélet és gyakorlat embereinek az egyes gazdasági napi kérdé-

sek fölött önmagától kifejlődő eszmecseréje, eszmesurlódása?

És hány ily dolgot nem lehetne még felhozni? a melyek mind csak azt bizonyítanak, hogy egy ily „Gazdai kör“ létesítése már nálunk is életszükséggé vált.

És hogy ott, a hol ily „Gazdai körök“ keletkeztek, azok valóban a gazdai érdekek istápolásának gyúpontját képezik arra bizonyosággal szolgáltnak a berlini, a bécsi és prágai gazdai körök.

Fogjunk hozzá tehát mi is a „Budapesti gazdai körök“ létesítéséhez!

A mikéntre nézve véleményem röviden a következő:

Miután egy ily — a kereskedői érdekek céljából alakult budapesti Lloyd-társulat mintájára alkotandó — „Gazdai kör“ létrejöhetésének legelső feltétele az, hogy annak mindenké elött minél több, vagyis annyi tagja legyen, hogy az azoktól bejövő tagsági díjakból a fővárosnak leglátogatottabb részében elég téres és tisztességes helyiséget lehessen bérelni, a legelső teendő azt hiszem, a tagok gyűjtése.

E részben véleményem az, hogy mindazok, a kik csak ez eszme megtestesítését, a mezőgazdasági érdekek előmozdítása egyik nevezetes tényezőjének tekintjük, kezdjük meg az aláírások gyűjtését. Járjunk el már legalább mi praktikus gazdák egy társulás összehozásával úgy a mint azt a dolog rendje követeli, t. i. kezdjük meg a tagok gyűjtésével, nem pedig az elnökök választásával a társulás szervezését. Véleményem szerint az állandóan Budapesten lakó vagy ott telelő gazdák tagsági díja 10 frt s a vidékieké 5 frt lehetne. A tagsági kötelezettségre nézve azt hiszem, hogy a „Bécsi gazdai kör“ alapszabályainak erre vonatkozó pontját: „§. 5. Az évi tagsági díjnak kétszeri megintés utáni be nem fizetése a tag kitörlését vonja maga után“ a Budapesten alakulandó „Gazdai kör“ alapszabályaiába is fel lehetne venni s ennek ismeretével természetesen elesnék minden, az aláírás előleges megtételére vonatkozható megjegyzés, ugyanis a kötelezettség mindenkire nézve csak is addig tart, a míg ő maga akarja vagy a míg érdekében áll a kör tagja lenni. És ez tökéletesen helyes is. Nem a 3—6 évre szóló tagsági kötelezettség legyen a bilincs, a mi a tagokat összetartja, hanem igyekeznie kell a körnek annyi életet kifejteni, hogy minél többen szerencséjöknek tartsák annak tagjai lehetni. Különben is az aláírás csakis arra az esetre birand a tagsági díj lefizetését maga után vonó erkölcsi, illetőleg becsületbeli kötelezettséggel, ha annyi aláírás jön össze, hogy a társulat fennállása biztosítva leend.

Ha kiindulási pont az aláírások, illetőleg tagok gyűjtésének általam felhozott módját a t. gazdatársak magukévé teszik, a mire nézve minél többek nyilatkozatát kérem, az esetben azon fáradságra, hogy a hozzám beküldendő gyűjtő iveket és jelentéseket összegyűjtsem, s hogy időről-időre a beérkezett tagok nevét — hogy az

ügy előhaladásáról mindenki folyvást tájékozva legyen — a lapok utján, melyeknek szives támogatásáról előre meg vagyok győződve, közzé tegyem, az ügy érdekében készséggel vállalkozandom s aláírási ivekkel, mihelyt ez ügy iránt elég részvét fog nyilatkozni, megkeresésre szivesen szolgálok.

Arra, hogy a kör megalakulhasson, legkevesebb 400 tag szükséges, (a bécsi gazdai körnek 445 tagja van), mely szám ha összejöne, akkor a Budapesten lakó jelentkeztettek egy előleges értekezletre jöhethének össze és egy bizottságot küldve ki az alapszabályok kidolgozása s megfelelő helyiségkeresés végett, — a mint ez dolgát végezné, össze lehetne hívni az alakuló közgyűlést.

A gazdai érdekek főleg a legutóbbi időkben annyi csorbát szenvedtek épen a gazdák saját érdekeik iránti érzéketlensége miatt, miszerint igen is nagy ideje, hogy egy ily egymással való minél gyakorabbi érintkezést lehetővé tevő gazdai körből kiinduló élénkebb mozgalom, mi bennünk magyar gazdáknak is oly érdeket költsön saját üzletünk, a mezei gazdaság iránt, a mily érdekekkel a külföldön minden, a mezőgazdaság emelkedése vagy hanyatlására irányzott tényezőket s intézményeket a gazdaközönség által kisérni látunk.

Erre, ha érdekeinket még jobban elhanyagolni nem akarjuk engedni, épen nekünk magyar gazdáknak igen, de igen nagy szükségünk van.

Ne gondolkozzunk tehát soká, hanem tegyünk!!!

Gödöllő, 1876. november. **Kodolányi Antal.**

A zöld- és a száraz-takarmány hatása a tehenek tejelésére.

Általán elismert tény, hogy a zöld-takarmány megkezdésével a teheneknél jobb tejelés és gazdagabb vajtartalom szokott beállani. Ha azonban némelyek ezen tényt azzal vélik megmagyarázhatni, hogy a zöld-takarmány, mint természetszerűebb eledel, oka a tejszaporodásnak, a száraz-takarmány ellenben, mint kevésbé természetszerű tápanyag, a téli apasztott és értéktelenebb tejelésnek okozója: akkor ez feltétlenül téves vélemény.

Számos eme tárgy körül tett kísérlet és kutatásból kitűnt, miszerint a zöld- és a száraz-takarmánynemek eme különböző hatása lényegesen azon eltérő mennyiségben keresendő, melyet a teheneknek nyújtott takarmány az emészthető fehérnyés és légenymentes tápanyagokban mutat.

A zöld-takarmány rendszerint fiatal, gyengéd növények nagy tömegéből áll, melynek nedvében tetemes fehérnye foglaltatik. Minthogy az eme utóbbit tartalmazó sejtek az ő csak később vastagodó falaikkal a behatoló gyomornedvnek csak gyengén ellentállanak, ennek a zöld-takarmány az ő könnyebb emészthetőségét köszöni.

Ettől azonban keveset különbözik az oly gazdaságok téli takarmánya, melyek ama kellemes helyzetben

vannak, hogy vagy sok takarmány-növényt természetnek vagy valamely mellékiparagból sörtörkölt, malátacsirát, olajpogácsát, barna lisztet, korpát, gabona és hüvelyes magvakat (dara alakjában) feleltethetnek. Hol azonban ez nem így van, és túlnyomólag szalma, répa, burgonya, s efféle fehérnyében szegény anyagok fogyasztatnak, melyek emészthetése sokszor a raktározás által még szenvedett is: ott azután világos, hogy a nyert tej csak az adott takarmánynak felelhet meg. Ha pél. a tehénnek adott zöld-takarmányban 2—3½ font fehérnye-anyag foglaltott: a téli (szálas) takarmány aránylagos mennyiségben, emez anyagból foglalt 0·8—1·4 font után nem várhatunk ugyanoly, hanem legfeljebb feleannyi eredményt. Valamint nem létezik oly malom, mely három font gabonából négy font lisztet tudna őrölni, hasonlóképp nem található valaha oly tehén, melynek tejében több fehérnyés anyag foglaltatnék, mint mennyit előbb a kapott takarmányban felvett.

Alább adjuk rövid kimutatását a leggyakrabban előforduló takarmánynemeknek, rendezve a bennök foglalt emészthető fehérnyeanyagok felmenő sora szerint, és megjegyezzük a teendő összehasonlítások céljából, hogy egy jó fejős tehén, lehetőleg magas tejhozam céljából kell, hogy kapjon naponta átlagban 2½ font fehérnyeanyagot. Ezen számhoz (2·5) aránylag találtatott emészthető fehérnye-anyagokban (I) és légenymentes tápanyagokban (II)

	I	II
őszi szalmában	0·8	33·1
rozs polyvában	1·1	35·9
burg. répában	1·1	9·3
tavaszi szalmában	1·4	38·3
buza polyvában	1·4	33·8
zab polyvában	1·6	28·1
repcze hüvelyben	2·0	35·1
burgonyában	2·1	21·3
réti szénában	5·4	43·3
árpaszemben	8·0	61·6
rozsszemben	9·9	67·9
buzakorpában	10·9	45·9
rozskorpában	11·3	47·7
buza vagy tönkölyszemben	11·7	66·0
pálmapogácsában	16·3	57·9
lóbabóban	23·0	47·0
repczepogácsában	24·2	35·4

Ha egy egészséges jó tehénnek, miként a tapasztalás is mutatja, naponta oly mennyiségű könnyen emészthető takarmányra van szüksége, melynek tartalma fehérnyeanyagokban = 2·5-el: akkor a fennebbi tábla megtekintéséből kivehető, hogy ezen szükséglet nem fedezhető oly takarmánykeverék által, melyben csak szalma, polyva, répa és burgonya s efféle külterjes szerek szerepelnek; hogy ellenkezőleg tetemes pótlék szükségeltetik, péld. olajpogácsa, korpa, gabona-dara vagy egyéb oly takar-

mányszerekből, melyekben tetemesebb mennyiségű fehérnye található.

Némely gazdák talán az ily, erőtakarmányban dús etetést olyannak hajlandók tekinteni, mely csak hizomarahának szükséges, azonban ha szigorúan vesszük: vajon minő különbség létezik egy göből és egy jó tejelő tehén közt? Az elfogyasztott takarmány amannál mint hús gyűjtetik fel, míg az utóbbiból naponta mint tej elvétetik. A hozam értékei egymáshoz teljesen egyenlők, következőképp a takarmány milyenségének is ilyennek kell lenni.

Az eddig mondottak szerint tehát az apasztott mennyiségű s értékű téli tejelés oka nem a nyári zöld-takarmány hiányában, hanem a legtöbb gazdának ama téves felfogásában keresendő; a saját termésü kielégítő takarmányanyaggal oly eredményt előidézni, minő csupán erőteljes és gazdag eledellel elérhető. Itt pedig csak egyetlen orvosság létezik és ez abban áll, hogy a gazda a szükségelt takarmányanyagokat kielégítő minő- és mennyiségben vagy maga természetesen, vagy felnyissa a pénztárczáat, hogy készpénzen megszerezze.

Turonyi. (Gyakorlati mezőgazda)

Könyvismertetés.

Rétművelés és legelőkezelés alapvonalai. Gyakorló és tanuló gazdák szükségéhez mérten írta Balás Árpád, a keszthelyi m. kir. gazd. tanintézet igazgatója. Három könyvmatu táblával. Budapest 1876 Tettei Nándor és társa bizománya. Ára ?

Magyar mezőgazdasági irodalmunk ismét egy jeles művel lett gazdagabb, czime: A rétművelés és legelőkezelés alapvonalai. Szerzője a magyar gazdasági irodalom terén már eddig is jó hirben álló Balás Árpád, a keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet igazgatója.

Az egész mű két részből és egy függelékből áll. Az első rész tárgyalja a rétek fontosságát a mezőgazdaságban, a réti növényzetet, a rétkészítésének különböző módjait, a természetes rétek fenntartását, ápolását, letakarítását és azoknak mellékes hasznait, a rét öntözés előnyeit, a viznek hatását, a réttöntözés tervezetét és a különböző réttöntözési rendszereket, az öntözhető rétek kezelését, gondozását és termését. — A második rész tárgyalja a legelők célját, felosztását, ápolását. Előadja a legelők rendes használatát, faültetést a legelőkön és a legelő hozamát, a függelék tartalmazza a rét művelés első részében ismertett réti füvek összeállítását a rétek neme, minősége és talaja szerint, úgy szintén összeállítását a legelőkre alkalmas növényeknek a legelő állatok neme szerint; végre fűmagkeverék- mintákat és a rétek és legelők osztályozását.

Szerző célja e munka kiadásával, a mint bevezetésében is említi egyedül az volt, hogy a rétművelés iránti érdeklőséget felébressze; azonban munkájának kiadásával igen jó szolgálatot tett a gyakorlati mezőgazdákknak, kik e rövid, de mégis minden körülményt számba vevő munkában utmutatást találnak minden, ezen annyira fontos mezőgazdasági ág körüli te-

dőkre nézve. Jó szolgálatot tett az elméletileg képzett gazdáknak is, mert közmondás „*verba volant, scripta manent*“, és így azok is, ha netalán idők haladtával egyről s másról megfeledkeztek, lapozván e munkát, a szükségeseiket azonnal feltalálják. Igen czélszerűnek találok e könyv kiegészítő részét képező függelék, melynek áttekintésénél azonnal útmutatást nyer a gazda, hogy talajának és céljának megfelelőleg miféle növények, mely arányban és mennyi súlyu mag szükségeltetik. Végre kiterjeszkedvén a szerző e munkában mindazokra, melyeket egy rékezelőnek tudni szükséges, hogy feladatának megfeleljen; műve gazdasági tanintézeteken is, mint a növénytermelés tanának kiegészítő része tankönyvvül lesz használható.

— r — s

Levelezés.

Gernyeszeg, nov. 10 1876

A czelnai szüret eredményéről kívántam pár sorban értesíteni az „Erd. Gazda“ t. olvasóit, de nem az én hibám, hogy tudósításom zuzós télben, félméternyi hóban érkezik az olvasó közönség elébe. Némely vidéken — hol a tavaszi fagy kegyes volt a szőlőfa iránt, még folyt a szüret november elején, midőn az egész országot egyszerre szibériai havazás lepte meg.

Ha van, a ki Erdély klimatikus viszonyai között a jelen év szeszélyes időjárása után gazdag aratási és fényes szüreti eredményről beszél, az nem gazda, hanem ámitó. Mert már háttározottan constatálva van, hogy az idén Erdélynek gazdasági tekintetben általában a közepesnél is jóval rosszabb esztendeje volt, melynek szomorú képét az új megyék által most fölvetett statisztikai rovatok kimutatások legjobban előfoglalják tüntetni. Az ország üres magtárain és kongó pinczéin végig tekintve, alig látunk egyebet, mint a lapos zsákok üres hordók és ezekkel kapcsolatban az üres zsebek csoportjait. Ily kedvetlen kép szemléletében szintugy üdítőleg hatott kedélyünkre Erdély Hegyaljának néhány pontja, s ezek között Czelná 100 catastr. hold szőlőhegyével. Ez a hegy a szőlő valódi hazája, védve úgy a korai, mint a késő fagyoktól. Itt a vegetáció még november elején is élénk volt, s már 5-én csaknem teljesen zöld táblákra hullott a tél hóleple, mint midőn pezsgő ifjú életet takar el a halál szemfedele.

Czelnán a szüret részben oct. végén, részben nov. elején járt le, s habár az eredményt c. holdanként átlag 100 vedernél többre számítani nem is lehet, de minőségileg kitünőnek mondható.

A különböző czelnai fajok a gr. Teleki Géza szőlőjében a Klosterneuburgi must mérővel 14° R hőmérséknél következő cukor %-ot mutattak:

1. Közönséges szinmust 22%
2. Ennek sajtolása 26,,
3. Carbenet franc 22,,
4. Kövér, király, hazai muskotály együtt 32,,
5. Ezek sajtolása 35,,

Itt a mustmérő scálája is megszűnt. 35% már a legfinomabb asszabor kvalitásánál is több.

6. Alexandr. muskotály	21%
7. Ennek sajtolása	24%
8. Hazai muskotály	} 22,,
Leányka szőlő	
Riesling rajnai	
Somszőlő	
Sárfehér	
9. Ezeknek sajtolása	25,,
10. Kövér szőlő	28,,
11. Rajnai riesling	20,,
12. Tramini	21,,

Ha a fennebbi czukortalmak kimutatását más megelőző évekbeli mustmérési jegyzetekkel összehasonlítjuk, kitünik, hogy az 1876-iki bortermés egy évtizedig vissza menve — minőségileg kitünőbb elődeinél, mennyiség tekintetében azonban messze hátramaradt a megelőző évek mögött. Megjegyzendő, hogy az újabban importált fajok az idén 1—2%-kal gyengébbek mint 1872—1874 ben voltak.

Czelnán és a szomszéd Magyar Igenben a must hectoliterét 10 frt. 50 krig fizetik leginkább oly vásárlók, kik maguk is bortermelők, de az idén nem volt szüretjük.

Végül, azon szomorú ténnyel szemben, hogy Erdély összes szőlői 47.000 c. hold területben mind egy szálalig fedetlen maradtak kitéve a szeszélyes klíma 18—25° hidegének — sötétben merül föl a kérdés: vajon Erdélynek lesz-e szüretje 1877-ben?

G. S.

EGYVELEG.

Szíves tudomásul! Többre megy már 300-nál azon gyümölcsfajok száma, melyeket több ízbeli termésök után tanulmányoztam s melyek valódiságáról magamnak meggyőződést szerezhettem. Tisztelettel tudatom tehát, hogy azoknak, a kik gyümölcsismeret-szerzés, különösen pedig a gyümölcsészet tanulmányozhatása céljából nagyobb gyűjteményt akarnak összeállítani, nemcsak ezen, de 1200-at meghaladó Európa első rangu gyümölcsészeitől, mint leghitelesebb helyekről beszerzett fajaimról is szívesen szolgálak a jövő tavaszi ojtáshoz fajonkint egyegy ojtóvesszővel. Azoknak azonban, a kik nem tanulmányozás végett akarják a becsesb fajokat ojtóvesszőkben beszerezni és főkép, ha a választást rám bizzák, csakis azon gyümölcsfajaimról szolgálak fajonkint egyegy vesszővel, a mely fajokat több évi tapasztalatom után terjesztésre egy vagy más tekintetben különösen méltóknak találván „Gyümölcsészeti vázlatok“ czim alatt kiadni szándékolt munkámban körülményes leírásban is fogok ismertetni. Mivel pedig ojtóvesszőimmel nyereszkedni nem akarok — mert arra törekszem, hogy a valódi és nemes gyümölcs minél inkább elterjedjen a hazában — jelenleg is azon jutányos árt szabom azoknak, melyet 1874-ben kiadott „Gyümölcsjegyzékemben“ szabtam volt, mely Gyümölcsjegyzékkel kívánatra

szívesen szolgálók gyümölcskedvelő honfitársaimnak. Megrendeléseket ojtóvesszőimre csakis a jövő, 1877-ik évi február hó végéig fogadhatok el. Később érkező megrendeléseknek eleget tenni már nem lenne módomban. Kész ojtványokat kertemből postán vagy vasuton szállítani semmi áron sem vállalkozhatom.

Kelt Mező-Kovácsházán (Csanád megye) nov. 10. 1876.

Bereczki Máté.

(O. b.) A répáról azt állítják, hogy az csak a tizenhetedik század végefelé miveltetett az angol szántóföldeken, mi azért feltűnő, mert a répa már Columella idejében dicsértetik, e szerint már a gallusok evvel tartották télen marhájukat. A rómaiak a fehér répát jól ismerték és Plinius egy ilyen 20 kilogramm nehéz répát említ. VIII. Henrik korában ezen növényt csak kertekben tartották.

— A gyümölcsfák trágyázásáról. A gyümölcs-tenyésztők csaknem általában meglegesznek azzal, ha évenként tél beállta előtt, az u. n. tányérok a gyümölcsfák körül felporhanyítják és trágyával betakarják. Ámde gondoljuk meg, hogy az oldalgyökerek csaknem ugyanoly távolra terjednek el minden irány felé, mint a mily magasra kiemelkedik a fa koronája. A fenn említett trágyázás ennél fogva csupán egy csekély részét érinti a gyökereknek, minél fogva tehát a trágyát nagyobb körületben alkalmazni és aláásni szükséges. Ha azonban a gyümölcsfák réteken állanak, akkor a trágyának aláhozása lehetetlen és más módon kell, hogy alkalmazandó legyen. Ha péld. egy boros üvegnek, vagy még jobban két-literes korsónak kitörjük a fenekét és $1\frac{1}{2}$ —2 méternyi távolságra a fa törzse körül nyakig beássuk (fatörzsenként 3—4-et), akkor nyirkos időjárás alkalmával nyáron át több ízben hígított ganéjével megtölthetjük, miáltal a fagyökereknek, melyek az ily helyeken különösen sűrűen és gyorsan kifejlődnek — gazdag táplálás nyújtatik. Az így kezelt gyümölcsfák gazdag termést fognak hozni. Azonban a kerti diszfák is, melyeknek bármily okból gyors növekedést adni kívánunk, meg fogják ezen eljárást hálálni, mely különben csekély fáradsággal van összekötve. Még egy gyakori hibára kívánjuk gyümölcs-tenyésztőinket ez alkalommal figyelmeztetni. Sokszor látható, hogy a gyümölcsfák törzsei a trágyával körülrakatnak. Pedig ez a fára nézve

igen ártalmas, miután a trágya rothadása által okozott meleg a fakérgen betegségeket szokott okozni. A tányérokra rakott trágya soha se érintse a gyümölcsfa törzsét. (Gy. m.)

* Piaczi árainkat illetőleg megjegyezzük, hogy Csik-Szereda, Déva, Naszód, Torda és Vajda-Hunyad, újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabonaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Taufer Ferencz Kolozsvártt.

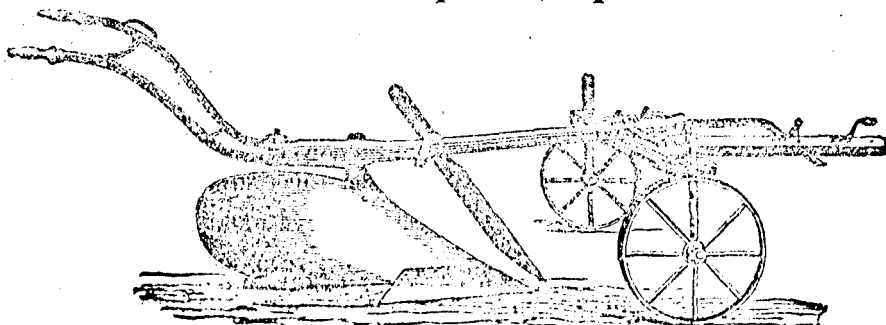
Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplőgépjeit, kézi- és lóerőre új javítással, Mayer Trieurs konkolyválasztó és különböző szelelő rostáit kedvező fizetési feltételek mellett.

(3)

(46—52)

Gubicz László gazdasági gépgyára

Budapest, Lipót-utca 44-ik szám.

Ajánlja általános elismerésben részesült kiténő

Gubicz-ekéit,

ugyszinte magtakaróit, boronáit, rög-törőit, rostáit stb. jutányos ár mellett.

Árjegyzéket kívánatra bérmentesen küldve, megrendeléseket pontosan teljesít

Gubicz László.

(7)

(22—26)

„VICTORIA“ biztosító-társaság Kolozsvártt. (Alapított 1865-ben.)

Forgalmi kimutatása: (1875. december 31.)

Összes bevételek kezdettől (1865)—1874. év végéig	o. é. 19 606,023 frt 99 kr.
Bevétel 1875-ik évben	o. é. 2 602,042 frt 73 kr.
összesen	o. é. 22 208,066 frt 72 kr.
Kifizetett károk kezdettől (1865)—1874-ik év végéig	o. é. 6 680,656 frt 27 kr.

Kifizetett károk 1875-ik évben	o. é. 793,469 frt 47 kr.
összesen	o. é. 7 474,125 frt 74 kr.
Kiosztott nyereség kezdettől 1875-ik év végéig	o. é. 439,738 frt 69 kr.
Évi díjbevétel	o. é. 1 000,000 frt — kr.

BIZTOSÍTÁSOKAT FOGAD ELSŐ

- a) tüzkárok ellen (ha villám-csapás által okozottak is) épületekre, gyárokra, készletekre, ingókra stb.
 b) jégkárok ellen, teljes kártérítéssel;
 c) az ember életére, minden módozatokban — és közvetítéssel
 d) a túlélési csoport biztosításokat.

A folyamatban lévő széna és gabonakészlet — biztosítási időnyre különösen is felhívjuk a közönség figyelmét. Biztosítanak ugyanis tűz ellen mindenféle gabonaműek, asztalgombokban vagy csűrökben, úgy takarmányok is szabad ég- vagy fedél alatt. Nagyobb összegű biztosításoknál, úgy azoknál, kik jégben is biztosítottak és kárunk nem volt, vagy olyanoknál, kik épületeiket is együttesen adják fel — különös kedvezmények nyújthatunk.

Tekintettel továbbá azon körülményre, hogy a cséplőgépek használata naponként általánosabb lett, minek folytán az elcséplés az eddiginél gyorsabban történik, a „Victoria“ azon kedvezményt léptette életbe, hogy azon felektől, kik gabonáikat géppel csépeltetik, egy havi tartamra is fogad el aránylagos díj mellett biztosítást.

Elcséplés után a biztosítás — ha a rakodási hely és idő bejelentetik; a szemre is kiterjed.

Az ügynőségek utasítva vannak, a közönségnek minden felvilágosításokkal, nyomtatványokkal szolgálni, a biztosításokat felvenni és esetleges kívánságokat ide bejelenteni.

Központi iroda: Kolozsvártt, főter 26-ik szám.

Vezérügynőségek: Bécs, Budapest, Grätz, Prága, Szeben.

Főügynőségek: Arad, Brassó, Debreczen, Eszék, Győr, Kassa, Maros-Vásárhely, Nagy-Beckerek, Nagy-Enyed, Nagy-Szeben, Pozsony, Szeged, Temesvár és Triest.

Vidéki ügynőségek: a birodalom minden jelentékenyebb helységében.

A „VICTORIA“ biztosító társaság 10 éves működése alatt, kötelezettségének mindég hiven és pontosan megfelelvén, bizalommal hívja fel a közönséget, biztosításait jövőre is első sorban ezen tisztán hazai és minden idegen elemtől ment intézet által eszközöltetni.

(1)

(23—26)

„VICTORIA“ biztosító társaság.

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectolter (=162 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
hely	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban											
Besztercze	sept. 25.	560	380	390	—	300	330	260	120	320	28
Brassó	aug. 5.	720	520	440	340	180	400	—	—	—	36
Csik-Szoreda	sept. 13.	834	692	550	450	200	500	400	180	125	32
Déva	nov. 4.	880	750	750	540	650	500	460	150	136	30
Décs	nov. 14.	750	600	480	—	180	240	520	155	450	32
Erzsébetváros	nov. 11.	715	600	450	—	280	350	390	160	300	32
Gy.-Sz.-Miklós	nov. 11.	775	550	425	425	175	425	120	26	—	28
Fogarás	nov. 10.	750	510	450	—	254	490	280	150	380	32
E.-Fehérvár	nov. 11.	870	674	434	—	326	340	350	170	300	36
Kolozsvár	nov. 16.	810	530	475	—	230	310	270	170	500	38
M.-Vásárhely	nov. 9.	655	385	415	180	185	270	180	30	380	32
Naszód	máj. 9.	540	540	550	330	260	300	150	110	125	30
Nagy-Enyed	nov. 9.	800	700	550	—	274	275	230	60	235	36
N.-Szeben	nov. 14.	800	640	490	400	260	330	180	350	350	32
S.-Sz.-György	nov. 6.	860	680	500	360	200	420	220	90	250	28
Szamosujvár	nov. 13.	838	485	490	170	245	290	350	75	500	30
Sz.-Régen	nov. 9.	740	525	525	335	235	320	300	130	220	32
Sz.-Údvarhely	nov. 14.	800	670	580	—	260	440	200	50	235	24
Torda	oct. 31.	720	500	400	—	300	300	300	40	280	36
V.-Hunyad	oct. 14.	800	600	540	—	250	480	200	100	600	32

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1—1		1—3		1—6		1—12		1—24		1—52	
	széri hirdeteskör											
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1 ⁶ / ₁₆ lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
3 ¹⁶ / ₁₆ „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4 ¹⁶ / ₁₆ „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
5 ¹⁶ / ₁₆ „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
6 ¹⁶ / ₁₆ „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

- Szarvasmarháink kívánatos testalakulása. —
 „Budapesti gazdai kör“ létesítése érdekében. —
 A zöld- és a száraz-takarmány hatása a tehének tejelésére. — Könyvismertetes. — Levelezés. —
 Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.